

6. En tradition till: Utvalda målgrupper och höga ambitioner

Som första exempel på den här sortens uppslagsverk tar vi *Husmorslexikon* med underrubrikerna *uppslagsverket för hem och familj, varukunskap och konsumentupplysning, hemvård och hobbyarbeten*. Vi har valt att ta med endast den 12:e upplagan, som utkom 1964. Den är i 4 band, och innehåller, som titeln anger, huvudsakligen uppslagsord med anknytning till hem och familj. Den innehåller dels ”normala” uppslagsverksartiklar (relativt korta) och större temaartiklar – i denna upplaga är temaartiklarna tryckta på gult papper.

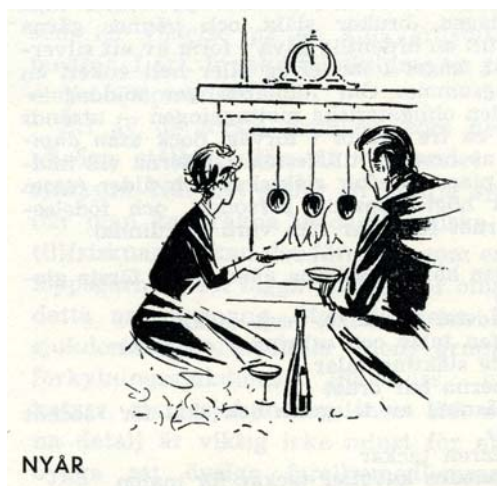
Exempel från första bandet är artikeln **Arbete – yrken** som är en 32-sidig genomgång av ”ett antal viktiga yrken”, från advokat och affärsbiträde till åklagare och ålderdomshemsföreståndarinna.

Under rubriken **bostaden** finner vi 36 sidor om ”Att bygga eget hem och fritidshus”, innehållande tips om allt från planlösning till vilken kvalitet på fönsterglas som är lämplig. Trots att begrepp som byggherre, byggnadslov osv avhandlats inom ramen för **bostaden** finns de också som egna uppslagsord.

Den innehåller mycket medborgarinformation, från aktuell abortlagstiftning via ”barn utom äktenskap” (lagliga rättigheter) och deklaraionsanvisningar till beskrivningar av hur åldringsvården är organiserad.

En bok som denna tar husmodern på allvar, ser henne som en yrkesarbetande som kan behöva fortbildning. Det ser man dels under rubriker som **hemmets budget och bokföring**, men också inom ämnesområden som näringslära, barnuppfostran och tekniskt inriktade artiklar om tvätt och städning.

Så finns förstås sådant som vi kanske ser mera som kuriosa, tex ett avsnitt om **hemmets fester**. Det är här vi hittar ekot av gamla ”Ugglan”s äppelrecept i en illustration:

Äppelrätter, *kokk.*, äro af mycket varierande beskaffenhet. Hufvudrollen spela därvid efterrätterna, som ofta bestå af äppeltillredningar, ja t. o. m. råa äpplen. Dessutom används denna frukt med fördel till soppor, sallat (med ättika och kryddor), sås, saft- och vinberedning. Den allra enklaste anrättningen är att steka äpplena framför brasan, fästa i trådar från en öfver kakelugnsluckorna lagd eldgaffel; puttrande, pyrande, knallande fägna de i synnerhet barnen och kunna räknas till vinterns hemnöjen. Enkelt är äfven

Lustigt nog står det ingenting i nyårsfirandetexten om äppelstekning ...

Nästa exempel på uppslagsverk för utvalda målgrupper är *Lantmannens bok*. Vårt exemplar är tryckt 1946 och kallar sig själv för ”ett uppslagsverk, som samtidigt är ett verk för systematiska studier”. ”Det är ju så att den som söker kunskap ... inte är hjälpt med att ha ett vanligt uppslagsverk ... *helt enkelt därför att man inte känner de uppslagsord, under vilka man skall söka behövliga uppgifter.* [...] Utnyttja verket så mycket som möjligt. Ju mera Ni begagnar det, desto större användning och nytta får Ni av det.” (ur introduktionen, före första sidan med a-uppslagsord).

Det är mycket en lantman bör veta, om anspänning av arbetshästar, om beskattning, om vägglöss och väglagen. Men allt är inte endast till gårdens nytta – man får också lära sig planera en blomsterrabatt, endast till lyst, samt veta vilka svampar som är ätliga.

Sist i band 4 finns studieregistret som omfattar 45 ämnesgrupper. Till exempel ämnesgruppen **avelslära** delas upp i dels **allmän avelslära**, där man blir hänvisad till närmare 90 uppslagsord, del i **speciell avelslära**. Speciell avelslära behandlar avel av de flesta vanligt förekommande nyttodjur: ankor, får, getter, gäss, hundar, hästar, höns, kalkoner, kaniner, nötkreatur, pälsdjur och svin. Var och en av dessa underrubriker hänvisar till lämpliga uppslagsord. – skulle man inte vara riktigt så intresserad, men ändå vilja ha tex höns på gården, kan man istället läsa ämnesgruppen **fjäderfäskötsel**. Där får man också veta var man kan läsa om slakt, pärlhöns och äggkonservering, för att bara ta ett par exempel.

Vissa uppslagsord kan i förstone förvåna oss som inte är ”lantmän”, tex **diamant** och **muskovit**. Men sedan inser man, när man läser om ämnesgruppen **geologi och marklära**, att en lantman förstås måste veta en hel del om mineral och bergarter...

Tänk om alla uppslagsverk kunde vara så tillmötesgående!